

2 THEATER

De duistere staat van Amerika

Het Amerikaanse familiedrama *Augustus: Oklahoma* is succesvol verfilmd en wordt over de hele wereld gespeeld. Het wordt nu opnieuw in Nederland opgevoerd, door Toneelgroep Maastricht. Actrices Ariane Schluter, Anneke Blok en Wendell Jaspers leggen uit **wat het stuk zo goed maakt**.

Door **Joris Henquet**

Je kunt niet op tegen een jongere vrouw, dat is een van de oneerlijke dingen in het leven.' Tijdens het familiediner probeert moeder Violet Weston de scheiding van haar oudste dochter Barbara - haar man heeft een jongere vriendin - te verklaren. Haar middelste dochter Ivy vult aan: 'Mama vindt dat vrouwen er niet mooier op worden als ze ouder worden.' De jongste dochter Karen mengt zich in de discussie: 'Daar ben ik het niet mee eens.' Moeder Violet verheft haar stem en richt zich tot Karen: 'Ik zei niet dat ze er 'niet mooier op worden'. Ik zei: ze worden lelijk! En dat is geen mening, Karen. Je bent zelf al aardig op weg om het te bewijzen.' Zwager Charlie vat het gesprek onderkoeld samen: 'Je bent in uitzonderlijke topvorm vandaag, Violet.'

De snedige opmerkingen vliegen over en weer op het podium van het Toon Hermans Theater in Sittard, waar het toneelstuk *Augustus: Oklahoma* zijn 'montageweek' heeft. Het is eind november en de cast van Toneelgroep Maastricht repeteert voor het eerst in het imposante decor, met kostuums en belichting erbij. In de zaal zit de crew onder leiding van regisseur Michel Sluysmans. Er wordt gelachen om actrice Wendell Jaspers, die haar collega's verrast met manieren om haar oneliners uit de gloednieuwe vertaling van Han van Wieringen te plaatsen.

Na afloop schuiven drie hoofdrolspelers uit de twaalfkoppige cast aan in de theaterfoyer: Ariane Schluter, Anneke Blok en Wendell Jaspers. De actrices zitten vol bewondering voor dit Amerikaanse stuk, en dan vooral voor de prestatie van schrijver en acteur Tracy Letts. 'De teksten zijn supergoed,' zegt Wendell Jaspers. 'Zijn scènes spelen zichzelf, ze roepen geen vragen op.'

Anneke Blok: 'Echt ieder personage maakt een ontwikkeling door, met een begin en een eind. Dat is lang niet altijd het geval.'

'En niet te onderschatten', vult Ariane Schluter aan, 'er zitten ongelooflijk veel prachtige vrouwenrollen in. Dat is te gek, daar zijn wij blij mee.'

Augustus: Oklahoma uit 2007 (de Amerikaanse titel is *August: Osage County*) wordt beschouwd als een moderne klassieker. Het is een familiedrama over de Westons, een in meerdere opzichten ongelukkige familie uit de staat Oklahoma. De oude moeder Violet heeft kanker en is zwaar verslaafd aan pillen, vader Beverly is aan de drank. Wanneer

hij op een dag spoorloos verdwijnt, wordt de hele familie bijeengeroepen. Op de dagen die volgen, worden oude wonden opengereken en schokkende geheimen onthuld. In de drie uur en tien minuten dat dit stuk duurt, wordt de familiestrijd uitgevochten in fonkelende dialogen vol zwarte humor. Naast tragisch is het stuk namelijk ook erg geestig.

Aan Ariane Schluter de opgave om de centrale figuur van de duivelse moeder Violet gestalte te geven. Zij werd in de eerste Nederlandse versie uit 2011 bij de Utrechtse Spelen gespeeld door Ria Eimers, en in de Hollywoodfilm uit 2013 door Meryl Streep. Schluter: 'Violet is een pestkop, een loeder. Ze kan niet omgaan met haar emotionele beschadigingen en botviert dat op haar kinderen. Zij heeft geleerd dat de liefde een mijnenveld is. Ze heeft zelf een slecht voorbeeld gehad van haar moeder. De enige manier waarop zij contact kan maken, is via het conflict. Daarin is ze heel onberekenbaar, afwisselend poeslief en vilein.'

Anneke Blok speelt Violet's zus Mattie Fae: 'Mijn personage is al twee jaar niet bij Violet langs geweest. En dat terwijl ze beweert de zus te zijn die voor Violet moet zorgen, die een diepe band met haar heeft omdat ze dezelfde slechte jeugd hebben doorgemaakt.'

Wendell Jaspers is de oudste dochter Barbara. 'Barbara is ooit weggegaan omdat zij het niet meer trok om voor haar moeder te zorgen. Nu ze terugkeert, neemt ze zich voor om de losse, onafhankelijke vrouw te blijven die ze is. Maar na twee minuten zit ze al op de kast. Waarom? Omdat ze in haar ouderlijk huis komt, en dan schiet je onverbidde-lijk terug in het kindpatroon.'

Tracy Letts
Foto Getty

Anneke Blok (staand), Ariane Schluter en Wendell Jaspers (rechts).

Foto Judith Jockel

“Echt ieder personage maakt een ontwikkeling door, met een begin en een eind, dat is vrij zeldzaam

Naast een familiedrama is *Augustus: Oklahoma* ook een kritiek op de westerse samenleving. Het grote landhuis van de Westons staat op schuldige grond, op land dat ooit toebehoorde aan de oorspronkelijke bewoners van Amerika. Zij worden vertegenwoordigd door het personage van de bediende Johnna, die behoort tot het Cheyenne-volk en een spiegel vormt voor het gedrag van de familie Weston.

Kritiek op Amerika zit verweven door alle stukken van Tracy Letts

(58), die opgroeide in de stad Tulsa, Oklahoma. In *The New York Times* is Letts de chroniqueur van *the American Macabre* genoemd: hij richt zich op de duistere, griezelige kanten van de Amerikaanse samenleving. Het toneelstuk *Killer Joe*, zijn doorbraak uit 1993, speelt zich af op een vervallen woonwagencamp in Texas. Daar verblijft een drugsdealer die een huurmoordenaar inschakelt om zijn gehate moeder te liquideren. Dit stuk werd in 2011 verfilmd met Matthew McConaughey. Andere Letts-stukken zijn

gesitueerd in een smoezelige motelkamer (*Bug* uit 1996, over oorlogsveteranen en complottheorieën) of binnen een racistische gemeenteraad van een provincieplaats (in *The Minutes* uit 2017).

Met zijn confronterende stukken staat Letts in de toneeltraditie van Amerikaanse schrijvers als Eugene O'Neill, Tennessee Williams, Arthur Miller en Edward Albee. Daarnaast is Letts zelf ook acteur. Naast veel toneelrollen speelde hij in tv-series als *Homeland* en films als *The Post* van Steven

Spielberg en *Lady Bird* van Greta Gerwig.

Volgens de drie actrices maakt Letts' acteervaring hem een betere schrijver. Anneke Blok: 'Alle vragen die je hebt over je personage worden beantwoord in de teksten. Het is nooit onwaarschijnlijk wat Letts schrijft. Al die verhalen, die herken ik.'

Schluter: 'Letts schrijft karaktergedreven, en niet per se plotgedreven – ook al is het ongelooflijk spannend en wil je weten hoe het afloopt. Maar de ontwikkelingen van die personages hebben ook een sturende werking. Dat maakt hem een groot schrijver.'

'Daarbij hebben alle dialogen subtekst', vervolgt Schluter. 'Dat is verrukkelijk voor een acteur. Violet zegt bijvoorbeeld in een van de eerste scènes tegen haar dochter Ivy: 'Wat heb jij nou met je haar gedaan?' Terwijl ze op dat moment diep in de put zit omdat haar man is verdwenen, begint ze over het kapsel van haar dochter.'

Wendell Jaspers: 'Ze gaat haar dochter aanwrijven dat ze ouder wordt. Dat is een copingmechanisme van haar. Als je zelf geraakt bent op een plek waar het zeer doet, ga je proberen om een ander ook te raken, om daardoor zelf niet gekwetst te zijn. Het stuk zit vol met dit soort situaties.'

Augustus: Oklahoma door Toneelgroep Maastricht en de TheaterAlliantie, regie Michel Sluysmans, première 10/12 in PLT Theater Heerlen, tournee t/m 14/4.